

Marijke van Vuure

Dyslexie en touwtjespringen

**Praktisch hulpboek voor ouders
van kinderen die lezen lastig vinden**

Uitgeverij Akasha

Inhoud

Voorwoord 7

Waarom dit boek? 9

1 Wat is lezen eigenlijk? 13

2 Wat hebben motoriek en lezen met elkaar te maken? 19

3 Dyslexie of leesprobleem? 31

4 Zien is iets anders dan kijken 39

5 Goed zien moet je leren 47

6 Over horen en luisteren 63

7 Luisteroefeningen 67

8 Hoezo onthouden? 77

9 Zullen we gaan meskeren? 91

10 Werken met twee handen 107

11 Letters maken van klei 117

12 Samen tekenen op één vel papier 137

13 Drieminutenspelletjes 157

14 Over los en aan elkaar schrijven 171

15 Hoe vertel ik aan een kind wat dyslexie is? 175

16 Tienstappenplan op weg naar vlot lezen en schrijven 181

17 Veelgestelde vragen 213

18 En nu... oefenen met lezen! 217

Dankwoord 225

Over de auteur 227

Bijlagen

1 Zelf een meskerbord maken 229

2 Leesbladen 233

Waarom dit boek?

Het gebeurde ruim twintig jaar geleden. Ik was leerkracht van groep 3, het was juni en het eind van het schooljaar. Dertig leerlingen had ik dat jaar zien veranderen van mollige kleuters in zelfstandige basisschoolleerlingen. In een jaar tijd hadden ze leren lezen, rekenen en schrijven, en waren ze klaar om naar groep 4 te gaan. Zoals elk jaar was ik trots op ‘mijn’ leerlingen.

Toch maakte ik me zorgen om een van hen: Coen, een leuk, sportief, intelligent kind, met altijd vriendjes om zich heen. Maar Coen vond lezen moeilijk. Hoe goed hij ook zijn best deed, het lukte niet. Waarom lazen al die kinderen in mijn klas zo goed en ging het bij Coen zo moeizaam?

Op de pabo (toen nog kweekschool) hadden we nooit iets over dyslexie geleerd. Om advies voor Coen te vragen, ging ik naar de schoolbegeleidingsdienst, waar ik het volgende antwoord kreeg: ‘Dyslexie komt te weinig voor, we hebben daar geen gespecialiseerde mensen voor in dienst. Die leerling moet gewoon goed oefenen.’ Het was 1988...

Ik besloot zelf op onderzoek uit te gaan. Eerst ging ik boeken lezen over het onderwerp dyslexie, en al snel volgde ik mijn eerste opleiding. Mijn baan in het onderwijs gaf ik op en in 1991 startte ik een zelfstandige praktijk voor hulp aan kinderen met dyslexie.

In de ruim twintig jaar die ik nu bezig ben met dit onderwerp, heb ik heel veel kinderen aan het lezen gekregen. De manier waarop ik dat deed, heeft zich in de loop der jaren ontwikkeld. Uit al deze kennis en ervaring groeide een bijzondere aanpak.

Er bestaat geen standaardmethode die werkt bij alle dyslectische kinderen: ieder kind verdient zijn eigen, unieke en specifieke aandacht. Terwijl het ene kind gebaat is bij veel luister- en concentratieoefeningen, heeft het andere kind meer aan visuele oefeningen en aan het kleien van letters.

Maar het allerbelangrijkste wat ik de afgelopen twintig jaar door ervaring heb geleerd, is dat bijna alle kinderen met leesproblemen baat hebben bij tweehandige motorische oefeningen.

Vrijwel al mijn leerlingen doen de eerste acht weken tweehandige oefeningen: op een bord, met sjabloonkaarten en op nog veel andere manieren. En dat werkt! Veel kinderen heb ik binnen twee tot drie maanden meerdere niveaus omhoog zien gaan. Dit waren kinderen in wie al veel tijd en energie gestopt was door leerkrachten, ouders en schoolbegeleidingsdiensten.

Nederlandse scholen en schoolbegeleidingsdiensten worden geacht het 'Protocol Leesproblemen en Dyslexie' te volgen, dat voorgeschreven wordt vanuit Den Haag. In dit protocol staat onder andere dat leesbevordering vooral dient te gebeuren door oefeningen aan te bieden die te maken hebben met letters, letterkennis en lezen. Dat wil dus zeggen: letters en klanken oefenen, flitswoorden lezen op de computer, 'leeskilometers' maken, enzovoort. Ik maak me oprecht zorgen over al die kinderen die dagelijks gedwongen worden om al deze voor hen zo lastige oefeningen te doen.

Al jarenlang worden op universiteiten overal ter wereld wetenschappelijke onderzoeken naar de hersenen uitgevoerd. Daardoor is er steeds meer kennis voorhanden over de werking van de hersenen en dus ook over dyslexie. Het belang van een goede ontwikkeling van de motoriek en een goede samenwerking tussen de verschillende hersengebieden in verband met leren lezen, is al lang geleden aangetoond.

Waarom is dit nooit opgepikt door het onderwijsveld? De resultaten van wetenschappelijke onderzoeken worden nog te weinig doorgespeeld naar de mensen in 'het veld', degenen die in de praktijk met kinderen werken.

Oefenen met lezen en nog eens oefenen op allerlei verschillende manieren heeft bij veel kinderen geen zin, ondanks alle goede bedoelingen. Bij ieder kind is er een andere oorzaak voor een leesachterstand. Op zoek gaan naar

de oorzaak van de leesachterstand, door middel van een uitgebreid onderzoek, is een doeltreffende manier om gerichte hulp te kunnen bieden aan een kind. Uit ervaring weet ik dat dit soort onderzoek nauwelijks plaatsvindt. Om die reden heb ik besloten me in dit boek te richten tot de ouders.

Veel waardevolle praktische oefeningen en een tienstappenplan zorgen ervoor dat je thuis zelf met je kind aan de slag kunt. Samen met je kind kun je een basis creëren om het lezen gemakkelijker te maken, een basis waarop je kind op school verder kan bouwen.

Tot slot wil ik drie van mijn leerlingen voorstellen: Madège, Jan en Nino. Je zult ze regelmatig tegenkomen in dit boek. Zij meldden zich in mijn praktijk toen ik net begonnen was dit boek te schrijven. Zonder te aarzelen zeiden ze ja toen ik ze vroeg of ze op de foto wilden. Wat hebben ze hard gewerkt! En wat deden ze het goed: alle drie gingen ze met sprongen vooruit.

Madège

Jan

Nino

Ik hoop dat je met behulp van dit boek achterhaalt waarom het lezen van je kind niet zo gaat zoals verwacht, dat je kind vorderingen gaat maken en dat jullie samen ontdekken dat lezen ook leuk kan zijn!

Veel succes, maar vooral veel plezier met je kind.

Marijke van Vuure

Dansen op de stoep

Het verhaal van Bas (10 jaar, speciaal onderwijs)

‘Moet dat nu allemaal?’ mopperde de vader van Bas nadat we een paar weken daarvoor gestart waren met de begeleiding. ‘Wat heeft lussen en slingers maken op een bord voor zin? En wat is de bedoeling van kaarten die links en rechts ingekleurd moeten worden?’

Ik begreep zijn vragen wel. Je wilt zo graag dat je kind leert lezen, je hebt er alles voor over. En dan komt je kind thuis met de opdracht om allerlei lussen te maken op een bord en om sjabloonkaarten* links en rechts in te kleuren. Wat heeft dat met lezen te maken?

De moeder van Bas was meer gemotiveerd. Al twee jaar lang was ze extra aan het lezen met haar zoon. Elke dag weer. Daarnaast was ze bij een instituut geweest waar ze van alles geprobeerd hadden om Bas aan het lezen te krijgen. Vanuit school was Bas twee keer per week naar een extra leesklasje gegaan: een groepje kinderen die allemaal moeite hadden met lezen en op die manier bijgespijkerd werden.

Het had allemaal niet geholpen: Bas las nog steeds op AVI-niveau 1. Als laatste oplossing had de school geadviseerd om Bas één ochtend per week naar een

speciaal instituut te laten gaan waar hij zou kunnen leren lezen.

De moeder van Bas vroeg mij om advies. Om me een goed beeld te vormen ben ik eerst een ochtend samen met Bas aan het werk gegaan. Ik zag nog heel veel mogelijkheden. Bas was een slim en gemotiveerd kind.

Maar ik liet de keuze aan de ouders: óf hij ging een ochtend per week naar het instituut dat de school voorstelde óf hij kwam één uur per week bij mij en kreeg de nodige oefeningen mee naar huis.

De ouders kozen voor het laatste. ‘Want’, zoals zijn moeder zei, ‘ik vind dat hij al genoeg voor zijn kiezen gehad heeft. Als hij nu ook nog elke week een ochtend zijn klas uit moet...’

Dus begonnen we in januari. Bas, zijn moeder en ik. De eerste tien weken waren we voornamelijk bezig met het meskerbord (zie hoofdstuk 9) en sjabloonkaarten. En wat was het lastig voor hem. Lussen maken op het bord kostte hem moeite en ook de sjabloonkaarten gingen niet vanzelf.

Maar hij zette door, mede dankzij zijn moeder, die hem stimuleerde. Ze geloofde in haar zoon en in de manier van aanpak. Ze zorgde dat hij regelmatig complimentjes of een kleine beloning kreeg.

* Kaarten die zowel met de linker- als de rechterhand ingekleurd en gevoeld worden.

Dansen op de stoep

Het resultaat? Na zes weken liet de juf weten dat Bas zo netjes was gaan schrijven. Dit was het resultaat van de sjabloonkaarten. Na acht weken mocht Bas lezen op niveau 2. Toen zijn we letters gaan kleien en dat was een groot succes: Bas genoot van het kleien. Ik kreeg het idee dat hij de letters voor het eerst echt goed zag en dat hij ook voor het eerst het verschil zag tussen hoofdletters en kleine letters.

Het was tegen Pasen toen er thuis bij mij aangebeld werd: er stond een huilende moeder op de stoep met een enorme bos bloemen. 'Ik kon niet wachten om het te vertellen', zei ze. 'Bas is vanmiddag getest en hij mag lezen op niveau 3!'

Het scheelde niet veel of we hadden met elkaar staan dansen op de stoep.

Wat waren we blij! En de vader van Bas? Die belde me een paar dagen later op: 'Ik moet je gelijk geven', zei hij. 'De lussen op dat bord en ook dat links en rechts kleuren hebben effect gehad. Heel erg bedankt.'

En Bas zelf belde een paar dagen later extra vroeg bij mij aan, zeer gemotiveerd om door te gaan. 'Ik wil voor de zomervakantie op niveau 4 zitten', zei hij.

Over doorzetten gesproken...

2 Wat hebben motoriek en lezen met elkaar te maken?

Motoriek is de basis van waaruit een kind zijn wereld verkent.

De invloed die de motoriek heeft op het lezen wordt in Nederland en België sterk onderschat. Gedurende de twintig jaar ervaring die ik heb in het begeleiden van kinderen met leesproblemen ben ik vrijwel altijd begonnen met tweehandige motorische oefeningen. Als een goede ontwikkeling van de motoriek achterwege blijft, is de kans groot dat er leesproblemen ontstaan. Zeer ernstig dyslectische leerlingen begonnen te lezen nadat ze zo'n tien weken lang tweehandige motorische oefeningen gedaan hadden. Hoe kan dit?

Wat is motoriek?

Met *motoriek* wordt bedoeld: alles wat met het bewegen van het lichaam te maken heeft. Alle bewegingen die een lichaam maakt, worden aangestuurd vanuit de hersenen. Omdat er zoveel verschillende bewegingen zijn die uit meerdere gebieden in de hersenen aangestuurd worden, is het belangrijk dat deze gebieden in de hersenen goed samenwerken.

Bij de samenwerking tussen de linker- en de rechterhersenhelft speelt de hersenbalk of het *corpus callosum* een grote rol. De ontwikkeling en rijping van de hersenbalk vinden plaats in de eerste acht levensjaren van een kind. Zo rond de leeftijd van acht jaar is de hersenbalk 'klaar' en in staat om op de juiste manier informatie door te geven aan beide hersenhelften.

7 Luisteroefeningen

Voor kinderen die moeite hebben met goed luisteren en/of het kunnen onderscheiden van verschillende klanken, volgen hieronder enkele suggesties en spelletjes.

1 Wat hoor ik?

Vertel je kind dat je straks gaat vragen of hij zijn ogen even dicht wil doen. Zeg dat hij goed moet luisteren naar alles wat hij hoort, terwijl zijn ogen gesloten zijn. Na dertig seconden geef je de opdracht de ogen weer te openen en vraag je: ‘Wat heb je gehoord?’

Na verloop van tijd kun je de dertig seconden opvoeren naar één minuut. Maar doe het zeker in het begin niet te lang.

Om het moeilijker te maken vraag je voordat je kind zijn ogen dichtdoet goed op te letten uit welke richting het geluid komt. Kan hij als zijn ogen weer open zijn, aanwijzen welk geluid hij hoorde en ook waar het vandaan kwam?

2 Wat hoor ik en waar komt het vandaan?

Je kind zit aan tafel met de ogen gesloten. Tik met een potlood op de tafel, links of rechts van je kind. Je vraagt je kind te zeggen of aan te wijzen waar het geluid vandaan komt. Je kunt je kind ook met de rug naar de tafel laten zitten.

Op deze manier kun je nog meer geluiden laten horen. Je kind zegt, nog steeds met gesloten ogen, welk geluid het is en waar het vandaan komt. Voorbeelden:

- de kraan laten lopen
- een stoel verplaatsen
- een lucifer aansteken
- een fluitje/belletje laten horen
- een sleutelbos laten vallen
- een knikker, kraal, gum laten vallen

- de deur open- en dichtdoen
- een boek dichtklappen
- rammelen met een doosje lucifers
- papier scheuren
- met de tong klakken
- op het raam tikken
- ritselen met een krant

Madège wijst aan waar ze het belletje hoort

3 Tik als je het woord hoort

Samen met je kind spreek je een woord af. Zeg tegen je kind: 'Telkens wanneer je dit woord hoort, geef je een tik op de tafel.' (Of: mag je op een fluitje blazen of een belletje laten rinkelen.) Het afgesproken woord is bijvoorbeeld: *Kees*.

Zeg nu langzaam en duidelijk: *Kees – Jan – Sven – Kees – Rob – Martijn – Coen – Kees – Tom – Wouter – Piet – enzovoort*. Elke keer bij het woord *Kees* geeft je kind een tik op de tafel.

16 Tienstappenplan op weg naar vlot lezen en schrijven

Belangrijke voorwaarden om goed te kunnen leren lezen, zijn: hersengebieden die goed samenwerken en zintuigen die optimaal functioneren. De volgende stappen zorgen ervoor dat aan deze voorwaarden voldaan gaat worden. Zintuigen worden getoetst en gestimuleerd. Hersengebieden worden geactiveerd en gaan samenwerken. Daarnaast gaat je kind letters maken van klei zodat de naam en de klank van de letters duidelijk worden. Om het aanbod compleet te maken vind je ook nog de eerste leesoefeningen in dit tienstappenplan.

Wat kun je verwachten?

Wanneer je deze stappen op de juiste manier volgt en met het nodige plezier aanpakt, zal dit zeker resultaat opleveren. Maar pas op: ieder kind is anders, iedere ouder verschilt, dus elk resultaat zal ook weer anders zijn.

Waarschijnlijk zal je kind, omdat hij zich begrepen voelt, stabiel(er) worden en beter in zijn vel komen te zitten. Dit is voor jou en je kind al winst. Vinden we dat niet allemaal het belangrijkste: een ontspannen kind dat plezier heeft in het leven en 's nachts goed slaapt?

Verder zal, als de stappen goed gevolgd worden, je kind vooruitgaan met lezen. Dit zal bij het ene kind sneller gaan dan bij het andere. Maak dit niet te belangrijk. Bouw alles rustig op en onthoud dat dit tienstappenplan de basis is waarop je kind straks verder kan bouwen.

Dag 4: 20 minuten

- meskeren figuur 1, heen en terug? H 9
- cijferreeksen nazeggen en aanwijzen H 8
- vingerpopje volgen H 5

Suggesties voor de dagen waarop jullie niet samen werken: alles wat je kind op eigen initiatief doet, is altijd goed. Wil hij op de vrije dagen gaan tolleren of spelen met het zoekboek? Dat is natuurlijk goed. Ook samen met een vriendje of vriendinnetje tekenen op één vel is altijd prima. Deze week zou hij op de vrije dagen ook de tekening ‘stippen verbinden’ kunnen maken. Hoe meer er gespeeld en geoefend wordt, hoe beter.

Week 2

Deze week heb je nodig:

- meskerbord en krijt
- whiteboard en stiften
- aanwijsblad met cijfers
- zoekboek
- prentenboek voor papegaaienspel
- meerdere tolleren
- tekenpapier en kleurpotloden
- tastkast of blinddoek
- doolhofspel
- eventueel knikkerbaan of vingerpopje

Dag 1: 45 minuten

- meskeren figuur 2 H 9
- papegaaienspel, zinnen H 8
- spel met de tastkast of blinddoek H 13
- samen een spiegeltekening maken H 12

Dag 2: 20 minuten

- meskeren figuur 2, terug H 9
- cijferreeksen nazeggen en aanwijzen H 8
- tolleren met twee handen tegelijk H 13